

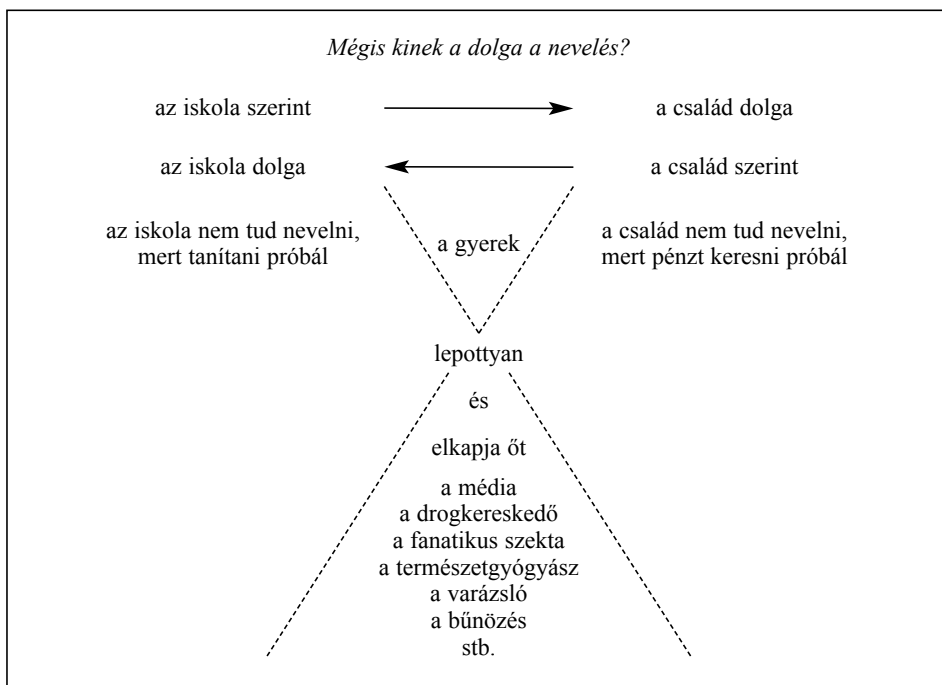
A Magánélettan oktatása

A Magánélettan egy önismereti-lélektani könyv. Ha tantárgyként vezetjük végig iskolai keretek között, akkor tanárok, osztályfőnökök veszik át a pszichológus szerepét. A könyv szerkesztésekor, írásakor figyelembe vettük, hogy nem lehet minden iskolának saját pszichológusa – egyelőre –, tehát olyan feladatokat soroltunk be munkánkba, amelyek nem nehezítik meg egy érdeklődő, nyitott pedagógus munkáját, s nem szükséges hozzájuk pszichológusi végzettség. Elmondhatjuk azonban, hogy a sikeres Magánélettan-órákhoz jó pszichológiai érzékkel megáldott pedagógusok kellenek. Ez a könyv átmenet a hagyományos tantárgyak és a lélektan oktatása, vagy még inkább a közismereti tárgyak és az önismeretei csoportok között. Szeretnénk lazítani a pedagógusi attitűdön, és egyúttal lazítani a pszichológusi „arisztokratizmuson” is. A személyközpontú pszichológiától távol áll a szakmai nagyképűség, fellengzősség. A Magánélettan tehát a hagyományos tanári szerepet a személyközpontú irányzatot képviselő pszichológusi szerephez közelíti.

Mégis kinek a dolga a nevelés?

Örökzöld téma: az iskola legalább az alapvető dolgokat illetően „készre” nevelt, alapvetően morális tartású, minimális viselkedési kultúrával rendelkező

gyereket vár a családtól. A család – az okítás mellett – az iskolától várja a gyerekek nevelésének befejezését, természetesen úgy, hogy az összes – minden egyes – család nevelési elveit és módszereit tiszteletben tartja.

Természetesen csak a veszélyről van szó, és mint tudjuk, sok tízezer család erős köteléssel tartja és jól neveli a gyerekeit, sok tízezer osztályfőnök jelent mestert és követendő példát a tanítványainak. Félteni a „lepottyánó” gyerekeket szoktuk, a seho-
vá se tartozókat, a befolyásolható, kapcsolathányos gyerekeket, akik valóban mindenféle áramlat áldozatai lehetnek: a gyógyítás ruhájába bújó fanatikuskórtól, közösségi álcát viselő pártoktól és vallási gyülekezetektől, önpusztító szokásoktól kell féltetnünk őket.

Az iskolával szemben leginkább az az elvárás, hogy legalább oktasson. Legalább tudjon az a gyerek, még azon az áron is, ha soha nem nevelik, nem beszélgetnek vele, csak közvetett módon irányítják – majd neveli a családjá, vagy az utca. Az iskolával szemben gyakran hangzik el, hogy a gyerekek túlterheltek, fáradtak, a pedagógusok még inkább. Másfelől meg, hogy félanalfabéták kerülnek az alsó tagozatból a felsőbe, hogy elemi műveltség nélkül kerülnek ki az iskolából az általános végén, és az elemi műveltség igénye nélkül kerülnek ki a középiskolákból. Hogy nem neveli őket senki, ez a tény néha eltöri az alacsony tudásszintjük mellett; sok száz vagy sok ezer fiatal jellemzője a szegényes szókinccs és az erkölcsi gátlástalanság. Másokat meg az erős kariervágy jellemez már tizenéves korban: ők tudnak és tanulnak, de sokaknak a törtetés okoz gondot: nem tetszik nekik a tudatosan építkező fiatal sem, aki legalább talpon tud és akar maradni egy kemény küzdelemmel teli világban.

A pedagógia leggyakoribb kérdése: hogyan motiváljuk a gyerekeket a tanulásra?

Vagy kialakul bennük a belső igény, a belső kontroll, vagy a helyzetük eleve reménytelennek látszik. Néhány évig tanulnak ugyan, eleinte a szülők kedvéért, majd a tanítójuk kedvéért, de minden várakozással szemben, nem tanul a tantárgy kedvéért. Az lenne a cél, hogy a tanuló önmagáért és a tudás örömeért hajtszon. Ezt azonban csak olyan gyerektől várhatjuk el, aki már ismeri önmagát, van valamilyen életcélja, van életkedve, tartozik valahová,

valakikhez, akik elvárják tőle, hogy igé-
nyes legyen, s akiknek nem csak kényszerből, hanem belső akaratából is meg akar felelni.

Mindezek ismeretében a pszichológus úgy találja: fontosabb az igénykeltés megtanítása, mint bármely más ismeret átadása!

Hiszen ha valakinek valahol sikerült – neveléssel, jó példával, szeretettel – a gyerekeket igényességre nevelni, akkor leküzdöttük a legfőbb akadályt: a motiválatlanságot!

Tudjuk, hogy amit el akar érní a gyerek, arra képes is. De nem mindig képes akar-
ni. Ha tehát egy önismereti fejlesztő programmal megtanulja önmagát érdekesnek és értékesnek látni, ha megtanulja megkeresni az élete célját, ha megtanul másokra odafigyelni és másokkal kommunikálni – nem lesz kérdés számára, hogy minek is kell tanulnia!

A Magánélettan megtanítja a gyereket – önmagát érdekesnek és értékesnek látni;
– élete célját keresni;
– másokra odafigyelni;
– másokkal kommunikálni.

És aki mindezt tudja, az magát is ismeri már annyira, hogy érték legyen számára a saját jövője. Aki ezt tudja, az tanulni és tudni is akar majd.

Csak a céltalan gyerekek vannak közvetlen veszélyben, csak a céltalan gyerekek tekintete ijesztő az üressége miatt. A nem túl okos gyerek is talál célt, ha önmagát ismeri és értékeli. Az okos és lusta gyerekek is munkára használja majd valamikor az energiáját, a fő, hogy legyen kedve és ereje az élethez.

Felkeltjük-e s kielégítjük-e a gyerekekben az önismereti igényt?

Minden egészséges kamaszban igény támad az önismeretre. Előbb vagy utóbb – ahogy mondani szokták. Vannak későn érő gyerekek, és vannak igen korlátolt felnőttek, akiknél ez az igény nem látszik. Akkor is fennáll a kérdés: *még* nem látszik, avagy *már* így is marad a dolog?

Nem gondolom azt, hogy vannak reménytelen esetek. Gyakran találkoztam olyan fiatalokkal, akik szinte vegetatív ön-

tudatlanságban élték az életüket, míg nem találkoztunk, míg nem élték át azt az élményt, hogy valaki rájuk is kíváncsi, hogy valaki velük is elbeszélget, s kívárja, hogy bármilyen lassan, nehézkesen és helytelenül szöve is a szavakat, de megfogalmazzák az érzéseiket. Merthogy nekik is voltak-vannak érzéseik, s ezeket át lehet(ett) alakítani gondolatokká, ezeket pedig meg lehet(ett) osztani másokkal, és ezáltal maguk is felismerték és végre-valahára (jobban) megismerték önmagukat.

A legtöbb gyerek azonban élénken figyel másokra, főleg azonban önmagára, igénye támad a beszélgetésre, kíváncsi lesz a világra, az emberekre, érdeklí, hogy miért olyanok a felnőttek, amilyen ő nem igazán akar lenni, érdeklí, hogy lehetséges-e más élet is itt a Földön, mint amit a szürke felnőttek élnek? Lehet-e boldog az ember magánéletében, és össze lehet-e azt egyeztetni a karrierrel, s mindebbe belefér-e még a megélhetés is – egyszerűen, mi az élet célja és értelme? Hol az ő helye a világban? Miért is született meg, és miért épp olyanok, amilyen? Változunk-e?

A Magánélettan nem tesz mást, mint válaszol, segít beszélgetni, gondolkodni önmagunkról. Tehát válaszolva a kérdésre: igen, kielégíti a már meglévő önismereti igényt – gyerekekben és felnőttekben egyaránt –, de felébreszti azokban is, akiknek lelkében még csak szundikál ez a képesség.

Az önismereti igény és önmagunk ismerete egy felfelé csavarodó spirál: egyre magasabbra kívánczik, aki választ kap az első száz kérdésére, és ezek az új válaszok egyre több kérdést eredményeznek.

A csoportos önismereti gyakorlatok furcsa élményt nyújtanak a résztvevőknek: nemcsak engem érdekelnek a szóban forgó kérdések az emberi kapcsolatokról, nem vagyok egyedül, mások is átélik velem ugyanazokat a helyzeteket. Nem nevet ki senki a csoportban, nem értenek félre, és kiderül, hogy én magam is jobban megértem másokat, mint eddig; már nem nevetem ki azokat, akik mások; nem unalmasak, akikbe nem láttam bele, mert megmutatják az érdekes arcukat is. A jól vezetett Magánélettan-órák is képesek erre.

Más tanár-e a Magánélettan-tanár?

Szerepzavarok. Félelmek. A tanár fél a gyerekektől. Fél attól, hogy a személyes jellegű témafelvetéskor erőlködnie kell; fél attól, hogy visszautasításra talál a gyerekeknél; fél attól, hogy hasonló helyzetbe jut – csupa jóakarattól persze –, mint a hajdani KISZ-titkárok és úttörőcsapat-vezetők, akik kiadták a parancsot: „Legyünk kötetlenek.” Magam is röhögve-sírva emlékszem vissza ezekre a görcsös beszélgetni-beszéltetni akarásokra. Semmi nem sült ki belőlük.

Jutott-e előbbre ugyanaz az ország? Jutott-e előbbre a pedagógia és az oktatási rendszer? Vagy csak hátrál? Mert mások lettek a gyerekek, nyitottabbak, okosabbak, dörzsöltebbek, kevésbé lehet őket manipulálni, vagy sehogy.

A tanári kiképzőcsoportokon az derül ki, hogy semmi nem olyan hervasztó, mint a rutin, a beleszürkülés a tanításba, a daráló, az egyforma órák sorozata. Tán még keservesebb arra gondolni, hogy ez így megy majd évekig, évtizedekig. Cseh Tamás dala jut eszembe: „Csak tíz év múlva ne ez a dal legyen!”

A rutin és a megkövesedés ellen éppen ez lenne az öngyógyító orvosság: végre-valahára a gyereket kellene tanítani, és nem a tárgyat, végre-valahára személyes visszajelzést kapni a hatásról, végre-valahára *hatást* gyakorolni a fontos dolgokat illetően.

Az elhatározás sok tanárban-osztályfőnökökben megvan: tanítani akarja a Magánélettant, mert valahol emiatt jött a pályára, maga a szak sokaknak csak ürtügy. Nevelni akartunk, embert formálni, *hatást gyakorolni* valakire.

(A szakot magát – mint tudjuk – sokszor csak azért választottuk, mert abból lehetett éppen akkor és ott felvételt nyerni.)

Bizalmas viszony és/vagy számonkérő viszony

Összefér-e a két szerep? – kérdezik tőlem és önmaguktól a tanárok, a riporterek, a gyerekek. Ha megvan a pedagógus ked-

ve, képzettsége, megvan az osztály, az időkeret, a pénz, netán a videokazetták és az idézendő könyvek is megvannak, ha minden gyerek kezében ott a tankönyv és naplóként használható Magánélettan, ha minden akadály elhárult, akkor már csak az a kérdés marad: hogyan lehet bizalmas viszonyt kialakítani azokkal a gyerekekkel, akiket a tanár tanít, és akiktől számon kéri a leckét.

Évszázados megalázottság és kiszolgáltatottság bújik meg e kérdés mögött.

Elhiszik-e majd a gyerekek, hogy nem torolja meg senki az új tanórán tanúsított viselkedésüket? Elhiszik-e, hogy a pedagógus is képes arra, amire a pszichológus: azaz bizalmasan kezelni a válaszaikat, és soha vissza nem élni azokkal?

Mintha valóban minden *vagy-vagy*-on múlna: mintha valaki vagy számonkérő-feleltető-buktató-uralkodó, vagy bizalmas-intim-titoktartó-megértő.

Mintha a családban nem érne össze néha ez a kétféle attitűd! Hiszen a szülőnek is célja jóban lenni a gyerekeivel, elnyerni, kiérdemelni, megszolgálni a bizalmukat, miközben rájuk kell szólni, ha túl sok cukrot öntenek a bögrébe, számon kell kérni rajtuk, hogy tanuljanak, meg kell követelni tőlük, hogy segítsenek a szüleiknek, kioktatni őket, ha udvariatlanok, megdicsérni, ha megérdemlik, megszidni, ha rendetlenek stb.

Csak az álarcot viselő tanárnak van fél-nivalója a személyes témáktól.

A fenti dilemma legfeljebb a módszereket illetően lehet dilemma; nem hiszem, hogy ez a *vagy-vagy* a kérdés, inkább mindkét attitűdnél ez:

Hogyan csináljam hitelesen?

Aki hitelesen tud számon kérni, oktatni, kikérdezni, feleltetni, jutalmazni, büntetni, magyarázni, vizsgáztatni, tanítani, az hiteles maradhat ugyanabban a közegben akkor is, ha személyes témákról beszélgetnek, ha megnyílik a diákjai (gyerekei) előtt, és ezt kéri tőlük is.

Mindkét szerep nehéz, és mindegyik közegben szakmai-pedagógiai-pszichológiai képzettséget igényel, de nem összeegyeztethetetlen egyik a másikkal.

A gyerekek bizalma

A Magánélettan-kurzusokon a pedagógusok gyakran fölvetik a következő kérdést: Hogyan kell elválasztani magunkban a bizalmas információt és a gyerek tevékenységét az órákon? Hogyan kell a tanórán „megfelelkezni” azokról a bizalmas beszélgetésekről, amelyeket a Magánélettan-óra keretében folytattunk, hogy ezek az információk ne befolyásolják az órai munkát? Van-e olyan ember, aki képes erre?

Hasonló helyzetben van az az osztályfőnök is, aki valóban törődik a tanítványával, aki eljár annak családjához, akivel a tanítványai megosztják a titkaikat.

Nincs új a nap alatt: ezek a dilemmák megvoltak a mi tárgyunk megjelenése előtt is.

A pszichológus általában csak bizalmas-titoktartó helyzetben találkozik páciensével, de például már az iskolapszichológus is sok más helyzetben is együtt van a gyerekekkel, akikről tud valami személyeset és bizalmasat. Például az iskolai műsorok, táborok, fesztiválok, vizsgák alkalmával el kell tudnia választania magában a mindenkori helyzetet a csoportos terápiában vagy a személyes, egyéni terápiában kapott információktól.

Az újságíró-színkritikus is sok intimtást tud a színészekről-rendezőkről, de ezeket el kell tudnia választania a színházi produkciótól. Kis országunkban azonban előfordul, hogy a személyesség van segítségünkre; nálunk a közönség is sokat tud a hírességekről, és szerencsére nem csak a pletykalapokból. Másképp nézzük azt a művészt, akiről tudjuk, hogy nemrégén vesztette el a feleségét vagy a gyermekét, akiről tudjuk, hogy a szülei is hírességek voltak, vagy akiről botrányokat szellőztettek. Baj ez?

Hiszen az eddigi tanári munkánkban is érdeklődtünk a gyerekek magánélete felől. Eddig is másképp néztek a tanárok a sokgyerekes családból érkező szegény gyerekekre, mint a milliomosék fiára vagy lányára. Csakhogy idő és energia kell és kellett ahhoz, hogy a gyerek szemszögéből is szerezzünk információt a családjáról, arról, hogy neki milyen itt vagy ott élnie (Ők

és Én), milyen nehéz beilleszkednie valamely közösségbe (Ti és Én), milyen kapcsolatot teremtenie a múltjával (Te és Én), és hogyan érzi magát, milyen konfliktusokkal küzd (Én és Én).

A Magánélettan tanárának elsősorban önmagával kell tisztában lennie, s tudnia, hol vannak az előítéletei határai, ha a gyerektől érkező személyes közlés jó vagy rossz benyomást kelt benne.

Szabad-e ítélnünk például, ha egy gyerekről kiderül, hogy káros szenvedély rabja? Szabad-e ítélnünk, ha kiderül róla, hogy a miénktől nagyon eltérő a világnézete, meggyőződése? Szabad-e, kell-e, tilos-e befolyásolni a tanítványainkat azáltal – még ha a legjobb szándékkal tesszük is –, hogy mi miként látjuk helyesnek a világot?

Ezek mind egyaránt szakmai és erkölcsi kérdések; egy kiképző-esetmegbeszélő kurzus témái.

Itt most nem a gyerek titkának nyilvános kitergetéséről volt szó, hanem a tanár belső képéről, ami elfogulttá teheti a gyerekekkel mint tanítványával szemben. Ha a tanár mélyen magába néz, jól tudja, hogy igenis, hajlamos jobb jegyet adni annak, aki megkedvelt, és kevésbé jót annak, akit nem – akár azonos szintű teljesítményért is. Ha jobban belegondolunk, néha a gyerek hajszíne vagy öltözéke is elég a diszkrimináláshoz – hiszen a tanár is ember.

A gyerekek bizalma szentség – így is kell kezelni.

A Petőfi adó *Kölyökrádió* című műsorában élőadásban a Magánélettan könyvről beszélgettünk gyerekekkel.

„Az kizárt dolog – mondta egy hetedikes –, hogy mi őszintén beszéljünk valaha is az

osztályfőnökkel. Sőt, bármilyen osztály a tanárával! Soha nem bíznék abban, hogy a tanár nem él vissza a bizalommal! Soha! Ezért ez jó könyv annak, aki egyedül kitölti és elolvassa, de nem lesz tantárgy belőle!”

Bizonyára sok más gyerek is így gondolná első nekifutásra, az eddigi tapasztalatai alapján. Sokszor előfordult már, hogy az osztályfőnökök „felmérés” címén bizalmas információkat szedtek ki a gyerekekből, és sokszor

becsapták őket a „név nélkül” beadható kérdőívekkel és véleményezésekkel. Aztán jött a csalódás: a tanáruk visszaélt a bizalmukkal, szemükre vetette, amit írtak az iskoláról, egymásról vagy bármi másról, és még csak nem is titkolta, hogy honnan szerezte értesüléseit. A gyerekek azzal is tisztában vannak, hogy az osztályfőnökük és a legtöbb tanáruk fölismeri a kézírásukat, tehát álszent ajánlat név nélkül kémi adatokat például arról, hogy „használtál-e már drogokat?”, vagy „van-e

szexuális tapasztalatod?”.

Magam is gyakran tapasztaltam, hogy szakszerűtlenül és szakmailag etikátlanul végeztek felméréseket gyerekcsoportok körében, akár az iskola keretein belül, akár kívülről érkezők.

A Magánélettan-órák arra biztatják a gyerekeket, hogy magukról beszéljenek, és maguktól vállalkozzanak bizalmas közlésekre. *A gyerekek bizalma szentség!*

A Magánélettan-órák első találkozóján

Mielőtt a könyvet kezdjük tanítani, allapodjunk meg a kereteket illetően. A tanulókkal formai és tartalmi szerződést kötünk.

A pszichológus általában csak bizalmas-titoktartó helyzetben találkozik páciensével, de például már az iskolapszichológus is sok más helyzetben is együtt van a gyerekekkel, akikről tud valami személyeset és bizalmasat. Például az iskolai műsorok, táborok, fesztiválok, vizsgák alkalmával el kell tudnia választania magában a mindenkori helyzetet a csoportos terápiában vagy a személyes, egyéni terápiában kapott információktól.

Erre azért van szükség, mert minden eddigi tantárgytól eltérő munkába kezdünk, és ezt ki is hangsúlyozzuk. A pszichoterápiában jól bevált a csoportszerződés és az egyéni terápiás szerződés, amely felnőtté avatja a résztvevőket. Tehát a tanulók nem azért jönnek el az órákra, mert azok kötelezők, hanem mert így állapodtunk meg.

Formai keretek:

– Mikor milyen óraszámban tartjuk a Magánélettant?

Fontos megállapodnunk ebben a kérdésben, annak ellenére, hogy akár délutánra, a szokott tanítási időn kívüli időszakra is eshet ez az óra. Mindenki siet, de kár lenne a beszélgetésről lemaradnia annak, aki nem tud még tovább maradni. Tehát: hetente hányszor hány óra, melyik helyiségben stb.

A szerződéskötés a pontos kezdésre is vonatkozik!

– Kik vesznek részt, kik vehetnek részt az órákon?

A csoport/osztály tagjainak keretei: a szokványosak vagy attól eltérőek-e? Automatikusan jár-járhat a III.b minden tagja, vagy bejöhethet-e a II.c-ből is egy-két érdeklődő?

Megengedhető-e, hogy ki-be járjanak az érdeklődők (vagy akár maguk az osztály tagjai), vagy el kell dönteni az elején, hogy jár-e valaki, vagy sem?

Lehet úgy is dönteni, hogy ez egy laza szerkezetű társasági együttlét, nincsenek szoros kötelékek, klubszerűen folyik a tanítás. Ez is lehet jó és hatékony, de ez esetben nem várható a túl személyes megnyilvánulás, ha mindig más arcoknak kell magunkról beszélni. Ha ún. nyitott csoport-technikát választunk, akkor értelmetlen a titoktartási szerződés.

– Van-e osztályzás, értékelés, pontozás? Kell-e igazolás a hiányzásról, vagy elég csak bejelenteni annak okát. (Ehhez ragaszkodjunk!) Milyen feltételekkel léphet ki valaki év közben a folyamatból? Meg kell-e indokolnia a döntését?

Tartalmi keretek:

– A pszichológusok által vezetett csoportokban megállapodunk, hogy mindenről – bármiről – szabad beszélgetni. Itt azonban óráról órára adott téma van. A tanár dolga felmérni, hogy attól mennyi eltérést engedélyezhet; mennyire viheti valaki más irányba az adott témát, akár azon az áron is, hogy nem vesszük végig a leírt gyakorlatokat, játékokat. Ha az osztályt nagyon érdekli a felvetődő új téma, akkor lehet, hogy értékesebb ebben az irányban engedni. Az óra irányítását azonban ilyen körülmények között se engedjük ki a kezünkből. Itt a vitakultúra, beszélgetéskultúra szabályaira gondolok: meg kell tanítani a tanulókat egymásra figyelni, arra, hogy ne vágjanak egymás szavába stb. Ez a Magánélettan egyik célja.

– A titoktartási kötelezettség minden olyan tárgynál, foglalkozásnál fennáll, amelyik személyes jellegű megnyilvánulásokra készíti a tanulókat. A titoktartási kötelezettség azt jelenti: minden, ami elhangzik, az az osztályra (csoportra) tartozik, nekik szánt információ (a pszichológiában ezt néha úgy nevezem: ajándék), tehát közülük nem kerülhet ki, másoknak nem adható tovább, és senki nem élhet vissza egyetlen ilyen közléssel sem. Mindez a tanárra ugyanúgy érvényes, mint a tanulókra. E szabály alkalmazás akkor helyénvaló, ha nincs függőségi kapcsolat a Magánélettan-tanár és az osztálya között, tehát ha van értelme elvárni a bizalmas közléseket. Természetesen enélkül sem illik kibeszélni az órán elhangzottakat, a tanárra nézve akkor is erkölcsileg elvárható a titoktartás, ha ennek szabályai külön nem is kerülnek szóba.

– Mindezen formai és tartalmi szabályokat közösen kell elfogadni, és törekedni a betartásukra.

– A Magánélettan tárgy oktatása előtt ismertetni kell ennek lényegét, célját, játékoságát.

A *tankönyv* írásait közösen elolvashatjuk; felolvashatjuk; felvezethetjük a téma lényegét.

A *szépirodalmi idézeteket* elolvashatjuk; felolvashatjuk; eljátszhatjuk a dramatizál-

ható jeleneteket; javasolhatjuk, hogy a tanulók vegyék kézbe az eredeti műveket is.

Az éppen futó témával kapcsolatos *filmeket* ajánlatos megnézni. Tanácsos, ha ezeket a pedagógus nézi meg előre, átgondolja a látottakat, s felkészül belőlük. Ha kevés az idő, válasszon ki bizonyos részleteket bemutatásra.

A játékok, gyakorlatok használata:

A tankönyvben leírtak értelemszerűen alkalmazhatók. A tanár eldöntheti, hogy a játékok, gyakorlatok melyikét, milyen sorrendben ajánlja feldolgozásra. Ha egy-egy játékra nem került sor, át lehet tenni a következő találkozásra. Mivel a Magánélettant nem ajánlatos sietve, teljesítménykényszeresen tanítani, ennél fontosabb szempont, hogy alaposan meg tudjuk beszélni a feladatokat, végig tudjuk játszani a gyakorlatokat, mintsem kaphodva haladni.

A Magánélettan-könyvek illusztrációjáról

FOTÓK, PORTRÉK: *Schlanger Dávid* középiskolás korában fényképezte iskolatársairól az I. kötet portréit. Válogatásunk alapja az volt, hogy eleven, rokonszenves, élő arcok jelezzék a korosztályt, hogy a képek sokfélék és sokszínűek legyenek. A II. kötetben felfedezhető néhány a régi arcok közül, öt-hat évvel idősebb korában, akár gyereket várva, vagy megszületett gyermekét öelve. Fontosak ezek a fotók, amelyekkel egyrészt modellt adunk, s amelyek a fiatalokat különböző hangulatban, helyzetben mutatják be, fogadják és fogadtatják el. *Érdi Krausz Éva* szintén diákkorától fotózik, többi kiállítása volt, pályázatokat nyert. A II. kötetben több fotóját közöljük. A fotók kiválasztásánál, szerkesztésénél azt a pedagógiai célt követtük, hogy azok segítsék kifejezni az adott fejezetek mondandóját, akár illusztrálva, akár ellenpontozva azt. A fotók többsége pillanatkép, néhányuk a tervezett cél értékében történt beállítás. A beszélgetések elindítására ezek megtekintését is alkalmasnak tartjuk. (Ismét hasznos lenne, ha minden tanulónak saját könyve lenne.)

GRAFIKÁK, TÁBLÁZATOK, ÁBRÁK, a Magánélettan elméletéből fakadó eredeti elnevezések és megjelenítések, melyek az eddigi tanítási gyakorlat szerint könnyen elsajátíthatók, szinte szlogenként alkalmazhatók. A tanárnak tudnia kell: ezek a könnyed-csevegős elnevezések nem nélkülözik a tudatosságot és a szakszerűséget.

Így: az ÖK ÉS ÉN-fejezetek megfelelnek a fejlődéslelektan,

a TI ÉS ÉN-fejezetek megfelelnek a szociálpszichológia,

a TE ÉS ÉN-fejezetek megfelelnek a szexuálpszichológia,

az ÉN ÉS ÉN-fejezetek megfelelnek a személyiségpszichológia témáinak.

A többi elnevezés is populáris nyelvezettel, de a különböző lélektani elméletek által megalapozva szólaltatja meg a Magánélettan szakszavait.

A különböző ábrák és táblázatok, kérdőívek és grafikák mind a szerző ide vonatkozó alkotásai, de több oktatási helyszínen is bevált vizsgatémák voltak.

GRAFOLOGIA: a II. kötetben néhány helyen írásmintákat és azok magyarázatát helyzetük el. Tettük ezt azért, hogy színeítsük a könyvet, és azért, hogy az odaillo élethelyzetben leírt mintákkal is aláhúzzuk az egyes fejezeteket. Ezek szándékosan rövidek, kerülni akartuk például azt a veszélyt, hogy bárki amatőr módon maga akarja megfejteni önmaga titkát, ha hasonlóságot talál az írásminta és a saját írása között.

A FILMJELENETEK-ről készült fotókkal kedvet akarunk csinálni az általunk nagyra tartott és ajánlott filmekhez; a sztárok minden olvasónknak ismerősek, de ragaszkodtunk a legmagasabb színvonalú filmekhez.

SZÉPIRODALOM: Említettük már: a szépirodalmi szemelvényekkel mindazon gondolatok közlése volt a célunk, amelyeket nálunk jobban megfogalmaztak a klasszikusok, kedvet szerettünk volna csinálni ehhez, és örömmel fedeztük fel, a szóban forgó szemelvények hasonló üzenetet képviseltek, mint amit nekünk is szándékunkban állt közölni,

illetve amikor kiegészítő, komplementer szerepük volt.

Kiképző csoportok a Magánélettan-tanároknak

A kötelező pedagógusképzés keretében is igénybe vehető az Alternatív Pedagógusképző Műhely 120 órás akkreditált kurzusa. Ennek programja a Magánélettan önismereti jellegű feldolgozásával kezdődik kb. 40 órás képzésben, majd tanulásmódszertan következik 40 órában. Újabb 40 órás ciklusban foglalkozunk a Magánélettan módszertanával, próbatanítással, a helyi jellegzetességekkel. Az ún. esetmeg-

beszélő pszichológiai szemlélet segítségével részletesen megtárgyaljuk a csoportba járó pedagógusok „eseteit”, közösen eljátsszuk az adott pedagógiai helyzeteket.

A Magánélettan könyvek kiadója várja az észrevételeket.

A Magánélettan-könyvek szerzője szívesen találkozik pedagógusokkal, nevelői testületekkel, ahol bevezetésre kerül ez a program.

A kiképző csoportokra várja a következő tanévekben a jelentkezőket a csoportok vezetője és a Magánélettan szerzője: *Bácskai Júlia* (1011 Szilágyi Dezső tér 6. I. emelet, tel.: 2121303)

Bácskai Júlia

Olvasmányélmények és szuicid-profilaxis iskoláskorban

A Werther első megjelenésekor a mű olvasóit járványszerűen tizedelte az öngyilkosság. Goethe úgy vélte, amilyen megkönnyebbülést és megvilágosodást okozott neki magának, hogy a valóságot költészetté változtathatta, olyan tragikus tévedés volt olvasói részéről azt képzelni, hogy nekik pedig a költészetet valósággá kell változtatniuk. Ha ez a szellemes megfogalmazás kimerítené az okokat, akkor fölmerülne a kérdés, miért nem lettek a kultúra évezredei folyamán más művek olvasói is olyan gyakran öngyilkosok, amilyen gyakran a téma a művekben fölmerült.

A mai olvasásszociológiai, olvasáspszichológiai kutatások gyakran foglalkoznak a televízióban, videón, s újabban az Interneten látható filmek káros hatásaival, mindenekelőtt az agresszivitás filmélményének következtében valószínűleg a durkheimi utánzási efféktusként jelentkező, többnyire feltűnően „értelmetlen” kriminalitással. A szuicídium mint autoagresszió szintén ebbe a kategóriába tartozik. A nyolcvanas években a német televízió legnézettebb csatornáinak közvetítették az *Egy tanuló halála* című, hatrészes filmet, amelynek tárgya egy fiatalember öngyilkossága volt. Bár vitatják az összefüggés érvényét, mégis elgondolkodtató, hogy a vetítések időszakában a filmbeli fiatalemberrel egy generációba tartozó fiatalok öngyilkossági statisztikájában a hasonló módon (vonattal)

elkövetett öngyilkosságok száma szignifikánsan emelkedett. Akik vitatják azt, hogy a vetítéseket követően összesen ötvenhatalnál több ilyen módon öngyilkos fiatal haláláért a filmsorozat (vagy az is) felelős, arra hivatkoznak, hogy a világirodalom mindig is bővelkedett véres események ábrázolásában, s nem tudunk arról, hogy a *Wertheren* kívül más műnek hasonló hatása lett volna. A másik oldalon állók ezzel szemben amellet kardoskodnak, hogy az *Egy tanuló halála* című film példája arra inti a felelősöket, óvakodjanak a tömegmédiában az öngyilkossági cselekmények bemutatásától, akár kortárs szerzők műveiről van szó, akár *Tolsztoj Karenina Anna* című regényéről vagy éppen a görög tragédiákról.

A legkönnyebb a válaszadás a görög tragédiákra vonatkozóan. Az antikvitás embe-